

De doorbraak van de Daltonmaniertjes

Het Daltononderwijs groeit, maar ook steeds meer reguliere scholen voeren Daltonmaniertjes in. Geen wonder dat ook studenten warm lopen voor de bijna honderd jaar oude ideeën van Helen Parkhurst. En daar spelen de hogescholen op in. Vier pabo's hebben een speciaal Daltonprogramma en de Saxion Hogeschool wil een lector Daltononderwijs aanstellen.

Tekst Lisette Douma Foto's Rob Niemantsverdriet

"Het Daltononderwijs is bijna een hype aan het worden", zegt René Berends, docent Nederlands en opleider Daltononderwijs aan de Saxion Hogeschool in Deventer. In de jaren zeventig telde Nederland maar enkele tientallen Daltonscholen. Op dit moment zijn er 224 basisscholen en achttien scholen voor voortgezet onderwijs die volgens het Daltonprincipe werken. Jaarlijks komen er vijf à tien nieuwe Daltonscholen bij.

Daltonscholen ontleen hun beginselen aan de mens- en maatschappijvisie van de Amerikaanse Helen Parkhurst (1887- 1973). Zij kwam in 1904 als onderwijzeres te werken op een eenmansschooltje waar ze les gaf aan veertig kinderen variërend in leeftijd van 6 tot 12 jaar. Zij zocht een manier om ieder kind zo optimaal mogelijk les te geven. In haar begintijd gebruikte ze de methode van Maria Montessori. In 1916 begon ze op de High School van Dalton, Massachusetts, te experimenteren maar haar eigen *Laboratory Plan*, later Dalton plan genoemd. Parkhursts visie kenmerkt zich door de principes zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerken.

In het reguliere onderwijs kom je deze principes ook steeds vaker tegen. "Andere scholen voeren ook Daltonmaniertjes in – het nieuwe leren", zegt Dick de Haan, Daltoncoördinator aan de Theo Thijssen-pabo van de Hogeschool van Utrecht. In het kader van het nieuwe leren zijn basisscholen driftig aan het vernieuwen. Geen klassikaal onderwijs meer, maar zelfstandig werkende leerlingen, vaak met hulp van computers,

al dan niet in groepjes, onder begeleiding van een mentor. "Nu er ogenschijnlijk minder verschillen zijn tussen regulier- en Daltononderwijs moeten de Daltonscholen zich meer profileren", stelt Berends van de Saxion Hogeschool.

Meetbaar

Om dat te doen wil de hogeschool in Deventer een lector Daltononderwijs aanstellen. Deze moet een onderzoeksprogramma opzetten. Het is de bedoeling dat de lector deels wordt betaald vanuit het landelijke fonds voor lectoraten en deels door de Nederlandse Dalton Vereniging (NDV). Formeel staat de komst van het lectoraat nog niet vast. "Maar wij verwachten rond 1 januari 2006 de lector aan te kunnen stellen", vertelt Koen Groeneveld, ambtelijk secretaris van de NDV. "De lector zou de verschillende fasen op de ontwikkelingslijnen van Daltononderwijs meetbaar kunnen maken, zodat je nog beter weet waar je als school aan moet werken om je Daltononderwijs verder te ontwikkelen."

Is Daltononderwijs nu dan niet meetbaar?

Groeneveld: "Als het goed is, kun je een Daltonschoon onderscheiden door bijvoorbeeld het gebouw. Er is veel ruimte voor het werken in groepjes. En men ziet de leerling in het Daltononderwijs als volwaardig individu, dat is ook onderscheidend."

Bovendien is het Daltononderwijs meer dan een organisatorisch principe, benadrukt Berends van Saxion. "Een Daltonschoon moet leerlingen opvoeden tot zelfbewuste, verantwoordelijke mensen." Hiervoor worden de Daltonprincipes

ingezet. Leraren spelen daarbij een belangrijke rol. "Ze moeten de knop omzetten. In het Daltononderwijs zijn leerkrachten meer dan in het reguliere basisonderwijs bereid om de onafhankelijkheid van leerlingen te stimuleren", zegt De Haan van de Theo Thijssen Academie. Om dit te doen, moet de leraar wel een Daltonmentaliteit hebben. "Als je leerlingen meer onafhankelijkheid geeft, neem je meer risico. Je moet er dan op vertrouwen dat leerlingen die onafhankelijkheid aankunnen. Je moet het aandurven." En dat kan lastig zijn. "De meeste leerkrachten op een traditionele basisschoon zitten bovenop hun leerlingen. Een leerkracht op een Daltonschoon moet zijn leerlingen meer loslaten", vertelt Martin van Veelen, directeur van de pc Daltonschoon de Rietakker in De Bilt.

De knop moet dus om. Wie in het Daltononderwijs gaat werken, moet weten of hij dat kan. Sinds een aantal jaren kan een toekomstige leraar op de pabo kennismaken met het Daltononderwijs. Nederland telt momenteel vier pabo's waar studenten een door de NDV erkend Daltonprogramma of een erkende Daltonafstudeerrichting kunnen volgen.

In 1995 startte de Utrechtse Theo Thijssen Academie met een Daltonprogramma. "Wij wilden in de opleiding meer aandacht voor vernieuwingsonderwijs, daarom hebben we samen met de NDV dit programma aangeboden", vertelt De Haan. De inhoud van het Daltonprogramma verschilt per pabo. Een door de NDV erkende Daltonvariant moet minimaal vier studiepunten tellen, wat gelijk staat aan 160 studie-uren.

Zelfstudie

Op de Theo Thijssen Academie kunnen studenten in het tweede jaar kiezen voor het Daltonprogramma. "Wanneer zij die keuze maken, krijgen zij vrijstelling van een aantal keuzevakken en maken zij kennis met een aantal thema's over het Daltononderwijs. Aan de hand van die thema's doen zij zelfstudie, geheel in lijn met de Daltonwerkwijze. Door middel van taken worden zij gestimuleerd om dingen uit te proberen in de praktijk. Door het programma

Leerlingen van Daltonschool De Zeppelin in Barendrecht

krijgt het begrip zelfstandig werken vorm.” Het Utrechtse Daltonprogramma duurt twee jaar. Wie het volgt, moet ook stage lopen op een Daltonschool. “Van alle Daltonscholen is geen enkele hetzelfde. Je kunt niet alles leren over Daltononderwijs uit een boek, je moet het in de praktijk ondervinden”, zegt De Haan. Ook Koen Groeneveld van de NDV, onderstreept het belang van praktijkervaring. “Elke school uit de Daltonprincipes anders. Zo is er bijvoorbeeld een school die met dobbelstenen werkt. Wanneer een leerling zijn dobbelsteen op een bepaald teken legt, weet de leraar dat de leerling een vraag heeft. Dat soort praktijkkennis leer je niet op school.”

Toch is de stage op een Daltonschool niet bij elke pabo een onderdeel van de Daltonvariant. In Deventer bijvoorbeeld niet. “De school heeft die wens wel, maar het is organisatorisch erg lastig”, vertelt Berends van Saxion. In Deventer kan de pabo-student namelijk pas in het vierde jaar voor de Daltonvariant (in dit geval afstudeerrichting) kiezen. Tegen die tijd heeft de student al drie keer stage gelopen. “Studenten die de afstudeerrichting kiezen, moeten wel met gerichte vragen naar Daltonscholen toe. Op die manier

hebben ze in ieder geval eens zo’n school bezocht.”

Wie het Daltonprogramma of de afstudeerrichting afrondt, ontvangt een Daltoncertificaat. De Educatieve faculteit Amsterdam, de Saxion Hogeschool, de Theo Thijssen Academie en de Hanzehogeschool zijn door de NDV gemachtigd om certificaten uit te geven.

Erkenning

Steeds meer pabo-studenten zijn geïnteresseerd in het certificaat. Aan de Saxion Hogeschool zijn elk jaar twee groepen die de speciale afstudeerrichting doen, dat zijn ongeveer zestig studenten. Op de Theo Thijssen Academie is de groep groter. “Twee jaar geleden waren er ongeveer 35 studenten die het programma volgden. Nu zijn dat er 130”, zegt De Haan. En ook de NDV constateert groei. Groeneveld: “Er komen meer basisscholen die erkend willen worden als Daltonschool. Daarmee samenhangend zijn er steeds meer pabo’s die bezig zijn met Daltononderwijs en die erkenning willen.” Wat is nou precies de meerwaarde van een Daltoncertificaat? “Op een reguliere basisschool is het Daltoncertificaat handig”, vertelt De Haan

van de Theo Thijssen Academie. “Doordat reguliere scholen meer Daltonmaniertjes invoeren, komt kennis over het Daltononderwijs op de gewone basisschool ook goed van pas.” Maar de meeste studenten kiezen voor de Daltonvariant omdat zij in de toekomst les willen geven op een Daltonschool. “Als leraar word je met een certificaat aantrekkelijk voor een Daltonschool.” Maar een leraar heeft geen certificaat nodig om aangenomen te worden op een Daltonschool. “Met een pabo-diploma kun je in principe op elke basisschool aan de slag”, zegt De Haan. De meeste leerkrachten op een Daltonschool hadden geen certificaat op zak toen ze werden aangenomen. Dat is niet verwonderlijk, het Daltoncertificaat is niet veel ouder dan tien jaar. Maar er is een inhaalslag aan de gang. Op de pc Daltonschool de Rietakker bijvoorbeeld hebben alle leraren inmiddels het certificaat gehaald. Toch is dat certificaat niet het belangrijkste, denkt De Haan van de Theo Thijssen Academie. “Ik denk dat een leerkracht uiteindelijk op een Daltonschool het verst komt als hij een echte Daltonmentaliteit heeft. En ik hoop dat het Daltonprogramma studenten in staat stelt te ontdekken of zij die mentaliteit hebben.” ■